

La cultura que germinarà

La cultura ja patia els mals de la precarietat, la desigualtat o la concentració de poder en poques mans. Ara lloem com una història d'èxit la situació precoronavirus, que no era ni justa ni suportable

Eloi Aymerich

Foto: LIBRACESP

Enmig d'aquest inesperat i virulent temporal de la pandèmia, la nostra cultura està patint una tempesta particular. La crisi provocada pel confinament i l'estat d'alarma sanitari probablement presenta una barreja de revessos fonamentals en la manera en que enteníem i organitzàvem la cultura. Però també crec que insinua algunes oportunitats potencials.

A aquestes altures la majoria ens hem adonat que la normalitat que teníem abans d'aquest virus era una falsa normalitat. I hem de buscar-ne una altra, [com apunta el catedràtic Joan Subirats](#). Ja fa temps que autores molts diverses defensaven que la cultura ja patia els mals de la precarietat (Zafra), la desigualtat (Nicolás Barbieri), la concentració de poder cultural en poques mans (Jorge Carrión), el neocolonialisme (Thiong'o) o la mercantilització de la mirada (Ingrid Guardiola). **Ens hauria d'escandalitzar que ara lloem com una edulcorada història d'èxit una situació precoronavirus que no era ni normal ni justa ni suportable.**

El rol central de la cultura

Mai com ara s'havia parlat tant de la importància de la cultura. No només des d'una perspectiva econòmica, sinó sobretot pel seu rol imprescindible per a sobreviure. El confinament ens ha deixat la certesa que la vida no és possible sense llibres, cançons o pel·lícules.

La nostra societat patirà una forta crisi econòmica. I haurem de tenir clars quins són els drets fonamentals com a ciutadania que hem d'apuntal·lar i considerar essencials. La ciutadania postcovid ha de garantir els drets culturals, [com apuntaven fa uns dies en Daniel Granados i la Janet Sanz](#). Haurem de mirar com garantim l'accés a la cultura per part de milers de famílies que no tindran els recursos per a fer-ho. El que el sociòleg Ivan Miró defineix com a [necrocapitalisme](#) i que ara s'ha evidenciat més que mai ens obliga a una resposta comunitària, en molts casos cooperativista. I basada en una economia plural. El comú és les cures, la vida, l'educació, els infants, les idees, la cultura.

Reivindicar la cultura micro enmig de l'oceà digital

Enmig del temporal de la pandèmia, hem assistit a la victòria final de la cultura digital. Poc o molt, gairebé tota la producció cultural està passant pels bits: dansa, circ, poesia, arts visuals, teatre. I ens adonem que la comunicació i la cultura són, després del cataclisme digital, una sola cosa. Com ho deia fa 20 anys Martín Barbero, fa 5 anys l'Albert Sáez o com ho diu ara Manuel Castells. Tenir mitjans de comunicació verços o plataformes d'streaming independents és tant important com una llibreria, el circ contemporani, un festival de teatre alternatiu o una sala de concerts. Ho estem veient aquestes setmanes, i en poso dos exemples amb Núvol.com i la literatura i el debat cultural, o Filmin i festivals com el D'A Film Festival o el DocsBarcelona. Cal reivindicar la cultura, així en general. Perquè com explicaven Albert Chillón i el monjo de Montserrat Lluís Duch a 'Sociedad mediática y totalitarismo', "dentro del ciberentorno, la distinción entre cultura popular, cultura de masas y cultura mediática se ha tornado ardua, por no decir imposible". La lliçó digital ens explica que tots els creadors, productors i gestors culturals som un *totum revolutum* en un mateix escenari cibernètic i una audiència que tant compra entrades per a un monòleg online, visualitza un documental, descobreix una companyia de dansa al seu Instagram, encarrega un llibre o es fa micromecenases d'un cantautor. **L'oceà digital és una oportunitat per la cultura més petita i independent. Malgrat les dificultats, és una oportunitat.**

Una cultura plural, comunitària i sense afany de lucre

També em preocupa la visió que s'ha donat de la crisi econòmica de la cultura. Hem escoltat molt més l'actual crisi des de les patronals dels teatres, les editorials o els macrofestivals que des dels tècnics intermitents de l'espectacle, els escriptors precaris o els músics autònoms. La mirada de classe ha de ser present en el debat per complementar la mirada patronal. Això no és un debat només macroeconòmic i de balanços de situació. De fet és un debat sobre com ens organitzem. I sobre què creem. Perquè una organització cultural determinada ajudarà a crear unes propostes culturals o unes altres. Arreu d'Europa hi ha una creixent oposició a la concentració empresarial cultural (o institucional públic) tant vertical com horitzontal: la resposta seran pràctiques culturals micro diverses en la forma i el contingut. Unes pràctiques que esdevenen contrahegemòniques perquè aposten per una altra escala econòmica de la cultura.

La cultura possibilita la vida. Com deia l'estudiós de la cultura britànic Raymond Williams, hi ha idees que porten llavor de vida a dins: "Hi ha idees i maneres de pensar, amb llavors de vida a dins, i n'hi ha d'altres, potser molt enfonsades en el nostre esperit, amb llavors d'una mort general. En la

mesura que sabrem destriar-les, i que donant-los un nom les podrem reconèixer, tindrem literalment la mesura del nostre futur". Cal donar nom a la cultura que volem que sobrevisqui aquest temporal. **Això vol dir reivindicar la cultura local, de km0, artesana, sense afany de lucre, micro, associativa.** Que respòn de forma col·lectiva i que es reconeix des d'una perspectiva econòmica plural. Segurament el tercer sector cultural és una part important d'aquesta llavor de vida de la que parlava Williams.

Resistència, supervivència i nous futurs

Ara és totalment necessari des d'una perspectiva plural i política de la cultura i la creació posar nom a les mobilitzacions, posar nom a les resistències. Perquè quan passi el temporal, caldrà resistir. L'escriptora Remedios Zafra defensava en la seva lúcida obra *El entusiasmo* l'imperiosa urgència de la mobilització en la creació d'aliances col·lectives basades en el plural: "puede que el «sujeto que crea» ejerza una cierta resistencia a borrarse como una mancha de polvo ante el viento, pero esa resistencia es mayor si el sujeto no está solo y se hace «plural y político», especialmente si lográramos una versión mejorada de los viejos plurales, un plural capaz de cohesionar (...) Sé que es algo todavía difícil de verbalizar aquí". Seria el contraatac per revertir el que Ricard Gomà defineix com "[el declivi de la fraternitat](#)".

La resistència tindrà lloc no tan sols per a oposar-se o per a anar en contra. La resistència s'esdevé també per poder continuar existint, per a sobreviure. Per continuar llaurant nous futurs. I ho farem des d'una cultura de servei públic, plural, comunitària, de paradigma democràtic. Molt més equilibrada i sostenible, d'arrel local, capaç de bastir aliances, feta molt més en xarxa i que deixi d'entendre la cultura com una mercaderia. La prioritat serà una altra. I serà central. No soc capaç d'imaginar-me un altre futur. Passat el temporal, ha de ser aquesta la cultura que germini en els terrals.